sienų plytų dydžiu, yra likę iš ankstesnio šioje vietoje stovėjusio pastato. Jokių konkrečių radinių, leidžiančių datuoti rūsį, nėra. Remiantis mūrinės statybos pradžios Šiauliuose data ir plytų matmenimis, galima teigti, kad šio namo rūsys statytas laikotarpyje nuo XVII a. II ketvirčio iki XVIII a. pab.

Remiantis 1998 m. žvalgomųjų tyrinėjimų duomenimis, Šiaulių senąjį miestą su patikslintomis ribomis siūloma įtraukti į Archeologijos paminklų sąrašą.

Audronė ŠAPAITĖ

The investigation of Šiauliai Old Town, in 1998

In 1998, the survey in the centre of Šiauliai city was done. The area of 69,5 $m^2$ was investigated. Sherds of glazed and non-glazed pottery, fragments of glazed tiles and bones of animals were found. Also 2 pavements were found. One of them is dating back to the 16$^{th}$ – 17$^{th}$ centuries. It belonged to Šiauliai estate. A vaulted basement found in House 138, in Vilniaus Street, can be approximately dating back to the second quarter of the 17$^{th}$ century – the late 18$^{th}$ century. According to the results of the investigations, Šiauliai Old Town with its specified borders is recommended to be included into the list of the archaeological monuments.

Andrius VAICEKAUSKAS

## TYRINĖJIMAI VILNIUJE, J. BASANAVIČIAUS G. NR. 4, 1998 M.

1998 m. Vilniuje, J. Basanavičiaus g. Nr. 4, atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai. Jų tikslas – nustatyti kultūrinio sluoksnio išlikimą numatytoje užstatyti sklypo dalyje. Sklypas J. Basanavičiaus g. Nr. 4 anksčiau archeologiškai netyrinėtas, istorinės žinios apie jį skurdžios. Jis yra Vilniaus senamiesčio ribose, šalia senojo kelio į Trakus.

Sklypo J. Basanavičiaus g. Nr. 4 istorija susijusi su viso kvartalo, ribojamo dabartinių J. Basanavičiaus, Pylimo ir Vingrių gatvių, istorine raida. Pirmosios istorinės žinios apie šį kvartalą siekia XIV a., kuomet Vilniuje buvo įsteigta Pranciškonų bažnyčia ir vienuolynas. Vilniaus pirklys Hanulas, Jogailos patarėjas ir diplomatas, suteikė Šv. Mikalojaus bažnyčiai fundaciją, kuri vėliau su visu turtu buvo prijungta prie steigiamojo Pranciškonų

vienuolyno. Į šią pirminę fundaciją įėjo ir sklypas už Trakų vartų, netoli Vingrių vandens šaltinių. Pirmosios rašytinės žinios apie užstatymą, buvusį šioje teritorijoje, siekia 1582 m., kur minimas namas už „Trakų vartų, prie Vingrių". Pranciškonai savo žemės sklypus suskirstydavo į mažesnius, kuriuos kartu su pastatais bei daržais išnuomodavo už kasmetinį činšo mokestį. Tokio pobūdžio nuomos sutartis 1721 m. buvo sudaryta tarp Pranciškonų vienuolyno ir Ostrovskio. Sutarties objektas – namas („kamienica"), stovėjęs tuoj už Trakų vartų, kairėje pusėje (dabartinio pastato Trakų g. Nr. 2 vieta). 1740 m. Vilniaus plane matyti, kad tuo metu sklype dabartinėje J. Basanavičiaus g. Nr. 4 jokio užstatymo nebuvo. Remiantis dokumentais, galima teigti, jog tuo laiku čia buvo dirbama daržo žemė. 1782 m. dokumentas patvirtina, jog sklypas dabartinėje J. Basanavičiaus g. Nr. 4 neužstatytas. 1808 m. planas taip pat rodo, kad šis sklypas dar neužstatytas. Užstatymo nebuvimą patvirtina visi XVIII a. pab. – XIX a. pr. dokumentai, minintys Pranciškonų vienuolynui priklausiusią posesiją Nr. 1160. 1830 m. šiame sklype buvo daržas, aptvertas mūrinių ir medinių statinių tvora. Kaip ir anksčiau, šį sklypą su namu pranciškonai išnuomodavo miesto gyventojams. 1840 m. Vilniaus miesto planas rodo, kad tuo metu sklypas dabartinėje J. Basanavičiaus g. Nr. 4 buvo tuščias. Po 1863 m. sukilimo Pranciškonų vienuolynas 1864 m. vasarą buvo uždarytas, o jam priklausęs sklypas dabartinėje J. Basanavičiaus g. Nr. 4 atiteko iš Maskvos atvykusioms rusų vienuolėms. Sklype statybų jos nevykdė, bet jį išnuomodavo. Iki 1911 m. sklypas nebuvo užstatomas. Iki Antrojo pasaulinio karo sklype stovėjo tik nereikšmingi ūkinės paskirties statiniai – pašiūrės, sandėliai. Po Antrojo pasaulinio karo Vilniaus tarpmiestiniame techninės inventorizacijos biure jokių pastatų J. Basanavičiaus g. Nr. 4 nebuvo inventorizuota.

Menką sklypo ir visos posesijos Nr. 1160 užstatymą sąlygojo tai, kad jis nebuvo privati asmens nuosavybė. Per visą savo istoriją sklypas būdavo išnuomojamas, o nuomos sutartys neskatino nuomininkų užsiimti sklypo užstatymu.

1998 m. žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų metu iškasti 4 šurfai numatytoje užstatyti Š sklypo dalyje prie J. Basanavičiaus g., tyrinėtas 28 $m^2$ plotas, aptiktas 1,5–1,9 m storio kultūrinis sluoksnis.

Šurfas Nr. 1 kastas ŠR sklypo J. Basanavičiaus g. Nr. 4 kampe. 0,8–2,3 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, ŠV šurfo kampe, aptiktas 7 plytų eilių mūro stačiakampės atramos fragmentas, priklausęs XIX–XX a. ūkinės paskirties statiniui. Šurfe aptikti tik archeologiškai nevertingi, šios atramos įrengimo metu suardyti kultūriniai sluoksniai.

Šurfas Nr. 2 kastas sklypo PR kampe. 1,1 m gylyje ($H_{abs}$ 114,26–114,20) aptiktas anksčiausias tamsiai pilkos žemės 0,16–0,2 m storio sluoksnis (buvęs žemės paviršius) su žmogaus veiklos pėdsakais. Jame rasta pavienių gyvulių kaulų, keletas smulkių neinventorintinų keramikos fragmentų, viena kita smulki plytos nuolauža. Sluoksnio sudėtis rodo šią vietovę buvus mažai apgyventą. Datuotinių radinių nerasta.

Šurfas Nr. 3 kastas ŠV užstatyti numatyto sklypo kampe. 0,65 m gylyje aptiktas XVII a. pab. – XVIII a. pr. datuotinas sluoksnis – buvęs žemės paviršius. Jame rasta gyvulių kaulų, griuvenų, žaliai glazūruotų plokštinių koklių, puoštų augalų (rugiagėlių, šakelių) ornamentu, fragmentų. Šurfe aptiktame stratigrafiškai anksčiausiame sluoksnyje aptikta degėsių, pavienių gyvulių kaulų, viena kita smulki plytos nuolauža, molio kruopelių. Sluoksnio struktūra rodo menką šios vietovės apgyvendinimą. Datuotinų radinių nerasta.

Šurfas Nr. 4 kastas užstatyti numatyto sklypo PV kampe. 0,7 m gylyje ($H_{abs}$ 115,82 m) šurfe aptiktas XVII a. pab. – XVIII a. pr. datuotino statinio mūrinio pamato V kampas. Statinys tęsėsi už šurfo ribų PR kryptimi. Mūras labai netvirtas, priklausė įgilintai pastato, greičiausiai ūkinės paskirties, daliai. Atsižvelgiant į jo mūro techniką ir kokybę, galima teigti, kad viršutinė dalis buvo medinė. Aptiktas statinys nepažymėtas jokiuose istoriniuose planuose. Vidinėje pastato dalyje fiksuoti vien supiltiniai sluoksniai. Jokių grindų liekanų nepastebėta. Į pastato sienas rasti įmūryti plokštinių koklių fragmentai. Kokliai puošti augaliniu ornamentu (rugiagėlės, šakelės), dalis jų glazūruota žalia glazūra. Jie analogiški šurfe Nr. 3 XVII a. pab. – XVIII a. pr. sluoksnyje aptiktiems kokliams. Pastato išorėje, 0,68 m gylyje nuo dabartinio žemės lygio, fiksuotas jo gyvavimo laikotarpio kiemo paviršius – molio sluoksnis, tvirtai prisišliejęs prie paties mūro. Ant molio buvo suplūktas apie 0,06 m storio juodos žemės sluoksnis, kuriame rasta keramikos fragmentų. Po pastato kiemo paviršiumi stebėtas iš pamato

duobės iškastos šviesiai pilkos permaišytos žemės sluoksnis, po kuriuo buvo pastato statybos laikotarpio žemės paviršius. Šurfe Nr. 4 aptiktame stratigrafiškai anksčiausiame juodos žemės su degėsiais sluoksnyje rasta pavienių gyvulių kaulų, keramikos fragmentų. Aptikti puodų pakraštėliai neglazūruoti, aprūkę, storasieniai, molio masėje gausu grūsto granito. Puodų peteliai puošti bangelių ornamentu. Sluoksnis datuotinas XV a. Taip gali būti datuoti ir šurfuose Nr. 1, 2, 3 aptikti stratigrafiškai anksčiausi kultūriniai sluoksniai.

Andrius VAICEKAUSKAS

Investigations in Vilnius, J.Basanavičiaus street, house No 4, in 1998

In the planned site for constructions, the area of 28 m$^2$ was investigated. The cultural layer of 1,5-1,9 m was found. The lower part of it is dating back to the 15$^{th}$ century. Fragments of pottery and glazed tiles were found. The remains of a building which had not been mentioned in any historical plans was discovered.

Andrius VAICEKAUSKAS

## TYRINĖJIMAI VILNIUJE, BOKŠTO G. NR. 14, 1998 M.

1998 m. Vilniuje, Bokšto g. Nr. 14, buvo atliekami žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai būsimų žemės darbų vietoje.

Anksčiau šioje vietoje archeologiniai tyrinėjimai nevykdyti. 1998 m. žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų tikslas – nustatyti kultūrinio sluoksnio išlikimą ir vertę būsimų žemės darbų vietoje.

Pastatas Bokšto g. Nr. 14 yra Vilniaus senamiesčio 44 kvartale. Pirmieji mūriniai pastatai šiame kvartale istoriniuose šaltiniuose paminėti XVI a. pab. Pastačius miesto gynybinę sieną, dalis kvartalo posesijų atsidūrė priemiestyje ir vystėsi pagal Tymo priemiesčio tradicijas. XIX a. I pusėje kvartalas tapo kultūros ir švietimo centru.

Pirmąkart mūrinis namas dabartinėje Bokšto g. Nr. 14 paminėtas 1594 m. Jis priklausė P. Pacui – Vilniaus kaštelionui. Iki 1638 m. jį valdė P. Pacas, J. Kolenda ir jo palikuonys, vėliau – Vilniaus jėzuitų noviciatas.